

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

УПУТСТВО ЗА ПИСАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
1. Датум и орган који је именовао комисију 26.09.2012; Наставно-научно веће Филолошког факултета, Београд
2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:
1. др Дарко Танасковић, редовни професор, Арапски језик и књижевност, 07.04.1988, Филолошки факултет, Београд
2. др Анђелка Митровић, редовни професор, Арапски језик и књижевност, 22.05.2006, Филолошки факултет, Београд
3. др Снежана Петровић, доцент, Арапски језик – граматичка терминологија, 01.10.2008. Институт за српски језик, Београд.
4. Кликните да бисте почели унос текста.
5. Кликните да бисте почели унос текста.
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
Кликните да бисте почели унос текста.
1. Име, име једног родитеља, презиме: Енвер Ислам Ујкановић
2. Датум рођења, општина, република: 05.02.1967. Тутин, Србија
3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: 23.02.2008. Београд, „Исламска терминологија у југословенској употреби од 1918-1990.“
4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Магистар филолошких наука
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
„Терминологија ислама у преводима Кур'ана на српском, бошњачком и хрватском језику“
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикона и сл.
Дисертацију чине 14 поглавља. Након Увода, следи опште уводно поглавље о Кур'ану са следећим поднасловима: Редакција Кур'ана; Садржај и подела Кур'ана; Језик и стил Кур'ана; Утицај Кур'ана на стварање арапско-исламске културе и цивилизације. Следи поглавље о превођењу као културно-књижевној делатности, а затим поглавља везана за превођење Кур'ана: Превођење Кур'ана и легитимност такве делатности; Превођење Кур'ана на европске језике; Превођење Кур'ана у периоду аустроугарске владавине у БиХ; Преводи Кур'ана у периоду Краљевине Југославије; Преводи Кур'ана у периоду Републике Југославије; Преводи Кур'ана у периоду од 1990. године; Фрагментарни преводи Кур'ана; Преводи Кур'ана са коментаром (тефсиром) на нашем говорном подручју. Терминологија ислама у преводима Кур'ана на српском, бошњачком и хрватском језику; Речник кур'анских термина и Закључна разматрања. Дисертација има 249 страница, 7 слика и 4 табеле.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Дисертација је функционално и сврсисходно структурисана, тако да су сви сегменти истраживачког поступка и резултати до којих се кроз њих дошло прегледно и образложено предочени, како у садржинском тако и у формалном погледу. После општег куранолошког увода, кандидат саопштава примерен дијахронијски биланс досадашњих изучавања преводјења *Курана* на језик који се раније углавном звао српскохрватски, а данас се национално именује, да би средишњи део студије речнички систематизовао, што је, с обзиром на предмет проучавања, био оптимални начин методолошког уједначеног и дисциплинованог приказа корпуса појмовно-терминолошке грађе коју продубљено и свестрано компаративно анализира на свим релевантним лингвистичким и семантичким нивоима. Закључна разматрања логично исходе из претходног разматрања и представљају успелу синтезу остварених увида. С обзиром на јединствено и централно место које припада *Курану* у исламској култури и цивилизацији, изнети закључци, заједно с речником куранских термина имају вредност незаобилазног полазишта за даља изучавања на најшире схваћеном пољу исламолошке оријенталистике и сродних дисциплина.

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији уз напомену:

Навести називе радова, где и када су објављени. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

„Исламска терминологија у југословенској употреби од 1918-1990“, Нови Пазар, 2011; „Штампана дела на арапском језику у Оријенталној збирци Архива „Рас“, Нови Пазар, 2012.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Докторски рад „Терминологија ислама у преводима Кур'ана на српском, бошњачком и хрватском језику“ представља покушај да се на сегменту одабраног корпуса терминологије ислама ексцерпирани из Кур'ана обухвате и сагледају сви досадашњи релевантни преводи интегралног текста Кур'ана са арапског или неког другог језика на српски/бошњачки/хрватски језик. Научно-друштвена оправданост истраживања огледа се у идеји ретроспекције свих евидентно присутних превода Кур'ана на нашем говорном подручју с циљем праћења развоја, еволуције и евалуације преводилачке активности. Основни задатак ове студије био је да се посвети интегралним преводима Кур'ана на нашем говорном подручју: Љубибратића, (Београд, 1895), Али Ризе Карабеге, (Мостар, 1937), Мухамеда Панце и Џемалудина Чаушевића (Сарајево, 1937), Бесима Коркута, (Сарајево, 1977), Мустафе Млива, (Сарајево, 1994), Енеса Карића, (Сарајево, 1995), и Есада Дураковића, (Сарајево, 2004), да на корпусу одређеног сегмента кур'анске терминологије прати, анализира и упоређује преводна решења поменутих превода. Студија је обухватила више од 80 кур'анских термина ексцерпираних из више од 50 кур'анских сура-поглавља. Резултати до којих се дошло током истраживања су следећи: 1. Преводјење Кур'ана, без обзира на који језик веома је проблематично. Преводи су интерпретације и тумачења која не могу проћи без редуцирања семантичког богатства Кур'ана. Ови ефекти не могу бити избегнути, јер ни два језика не поседују идентичан вокабулар у значењу и свим његовим асоцијацијама. Уз све тешкоће, наша општа оцена је да су наши преводиоци успели да на задовољавајући начин представе Кур'ан у његовој религијској димензији. 2. С обзиром на то да је сваки превод Кур'ана резултат дијалога преводиоца с Кур'аном у једној историјској ситуацији, једном духу времена који својим преводилачком чином у властити језик не преноси Кур'ан него своје лично, властитом културом, временом, историјом, одређено и ограничено разумевање Кур'ана, отуда се међу нашим преводиоцима јављају разлике. Оне су видљиве с више аспеката: с аспекта именовања превода; с аспекта семантике; с аспекта дословности и интерпретативности; с аспекта тефсирске основе као детерминанте за преводјење Кур'ана; с аспекта нумерације ајета; с аспекта писма и правописа; с аспекта броја издања, графичког дизајна и техничке опремељености превода. 3. Преводи Кур'ана су уствари, преводи значења Кур'ана. Ради се о синтагми коју су преводиоци прихватили, јер су били свесни своје одговорности и „посредничке улоге“ у преношењу Божије речи, која је по исламском учењу, есенцијална, архетипска. Ова синтагма помогла је преводиоцима, припадницима ислама и онима који то нису да се ослободе хипотеке „непреводивости Кур'ана“, да у свој превод унесу властито, односно тумачење свог окружења, исламско (сунитско, шиитско) и хришћанско. 4. Неки наши преводиоци антропоморфизам традиционалиста у тумачењу кур'анских ставака замењују симболизмом, односно екстремним рационализмом у тумачењу исламске религије. 5. Целокупна исламска лексика се по својој природи може сврстати у терминолошки систем ислама. Међутим, у њој постоје посебни изрази који по свом карактеру представљају специфичне појмове сведене углавном у оквиру исламске вероисповести, па због тога нису у употреби код осталих корисника нашег језика. Она као таква често не поседује преводни еквивалент у нашем језику, већ остаје непреводива. 6. Карактер образовања наших преводиоца пресудно је утицао на њихов начин преводјења Кур'ана. Љубибратћево теолошко образовање утицало је да његов превод обилује терминологијом хришћанства, чиме је значење Кур'ана приближио читаоцима свог културно-цивилизацијског круга. Преводиоци исламске теолошке провенијенције - који чине већину - су због идеје истраживања на преношењу кур'анске доктрине скоро

одустајали од преводилачке транспозиције књижевноуметничке вредности оригинала. У том смислу једино је Дураковић као изразити филолог учинио извесни искорак. 7. Наши преводиоци Кур'ана су својим преводима успели пренети основни смисао његове поруке и функционалности. Међутим, књижевно-естетске вредности Кур'ана вековима фасцинирају оне којима је арапски матерњи језик, као и оне који су имали прилике савладати тај језик у мери која им пружа могућност упознавања оригинала, његовог јединства лепоте садржаја, стила и форме, што представља становиту потешкоћу у превођењу Кур'ана на било који језик. Са сигурношћу се може тврдити да се у сваком преводу овај аспект Кур'ана видно сужава, редуцира и није га могуће адекватно пренети. 8. Од појаве првог превода Кур'ана на нашем језику па до данас неоспоран је еволутивни преводилачки прогрес. Као прворазредан екуменски догађај у времену којем је настао, Љубибратићев превод је - с једне стране оспораван и нападан, а с друге због својих филолошких и књижевно-уметничких претензија хваљен - успио да на нашем говорном подручју покрене процес превођења Кур'ана. Од тада, уз дуже или краће периоде паузе, тај процес траје до данас. Сваки од ових превода и поред неких инхерентних недостатака, кад се појавио представљао је прворазредни општекултурни догађај. На корпусу примера које је ова студија узела у разматрање, већина ових превода наведеним хронолошким следом, управо сведочи о сазревању преводилачког искуства у овој сфери код нас.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА
НАПОМЕНА: Навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Начином приказа и тумачења резултата истраживања комплексне проблематике уобличавања исламског термилошког система на нашем језику кроз процес превођења *Курана* дисертација се исказује као самосталан, озбиљан и оригиналан научни исламолошки и лексиколошки допринос, чиме је њен аутор доказао способност за истраживачки рад и врлину јасног формулисања полазне хипотезе, њеног систематског проверавања и уверљивог саопштавања резултата до којих је током рада на тези дошао.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

Комисија једногласно позитивно оцењује докторску дисертацију мр Енвера Ујкановића, предлаже да се њено мишљење усвоји и кандидат позове на усмену одбрану.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. др Дарко Танасковић, редовни професор
2. др Анђелка Митровић, редовни професор
3. др Снежана Петровић, доцент
- 4.
- 5.